

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Commentarius in VIII libr. philosophicorum Arist.
exceptus a Michael Schweizer, mon. Salemitani professo -
Cod. Ettenheim-Münster 359**

Specius, Johannes

[S.l.], 1596

Quaestio unica

[urn:nbn:de:bsz:31-132384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-132384)

eig quomodo in cepit jaz p[ro]p[ri]a & suay de p[ro]p[ri]a. Acter p[ro]p[ri]o
 sz p[ro]p[ri]a statim necho Met sedu & eam qua p[ro]p[ri]a
 p[ro]p[ri]a e[st] obseruata p[ro]p[ri]a. Veru[m] n[on] uero
 cum simi p[ro]p[ri]a hoc ita & reliqua via so-
 rum octo p[ro]p[ri]a & de celo librom[us] capita
 p[ro]p[ri]a admodu[m] ac erudite explicent[ur] a p[ro]p[ri]a
 loq[ui]t[ur] amant[ur] & et a[ut] est. no[n] e[st] cur mul-
 tis in textum no[n] e[st] chartas impleam[us]. Ista
 e[st] p[ro]p[ri]a na[n]t[ur] tradenda no[n] p[ro]p[ri]a ceteris
 uer[is] comodior[um] atq[ue] expeditior[um] ut no[n] e[st] d[omi]n[us]
 sicut p[ro]p[ri]a ad explicand[um] no[n] e[st] p[ro]p[ri]a uina
 no[n] e[st] clarata dem[um] cept[ur] ad alia p[ro]p[ri]a
 p[ro]p[ri]a no[n] e[st] circa septu[m] p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a & ex-
 aminanda p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a. Porro circa p[ro]p[ri]a
 hoc q[ui] fuit ab alijs disputari solent nos
 t[em]p[or]e breuitate admodu[m] unica q[ui] p[ro]p[ri]a com-
 plectemur.

Quisnam sit scop[us] p[ro]p[ri]a
 & quib[us] procedenti p[ro]p[ri]a
 Quasi[us] Unica.

Quia de hinc methodu[m] in scribenda na[n]t[ur] p[ro]p[ri]a Quia Met[od]y
 leg[itur] debeat duob[us] p[ro]p[ri]a in cap. 10 de de debeat in p[ro]p[ri]a
 clarat Acter. a com[un]i diluide p[ro]p[ri]a et

2da dubitatio.

e a principijs ut initio aserit. *Qua* rō
 si nūquidum cet a principijs n̄ tradenda p̄tū
 rati id p̄ca futū. Et ut seruari ordo
 rāe & doctrina; q̄ utq̄ cognitio totiq̄ p̄de,
 cet a cognitione principiorū elementū & cau
 sam ut probat Aristes. *Et* p̄ hoc nō est a prin
 cipijs nūquidū q̄ d̄c. probat Minor q̄ or
 do cognitionis q̄ rariq̄ e ordi n̄ p̄ductionib;
 Quod. n. e primū in cognitione ultimū e in
 p̄ductione; Aristes. n. p̄ p̄ponit adificare
 domū licet n̄ op̄are a fundamētib; incipi
 at. 2do q̄a segeth nullam oī rem na
 turalit̄ p̄e p̄fecto & quātū cognosibi
 lū e cognosū cōsequens e absurdū in res
 creatas sint finitae ac limitatē p̄fectionis.
 Regla probat q̄a Socrates vq̄ p̄tū Aristes
 q̄ mundū fingit ab aeternis sūt infinitos
 progenitores patrem aum, proamū atamū d̄c.
 a q̄q̄ omnib; p̄det ut a causis p̄ se q̄q̄ d̄c,
 id q̄ e cāa cāa e et cāa causati. *Et* si
 ad p̄fectū attingendū Socratem r̄p̄t̄ re
 solutio usq̄ ad elementa & cāas p̄imas q̄
 nullo intellectu creato cognosū poterit quātū

cognoscibilis e. Secret et magis pna a ne
mine ppele cognosci & cognoscere ex hauriri
poe & id genus alia, ut veniet absurda.

3ta ratio dubi.

3ta no sctaria It scilicet nob propinquiora
omnib nra cognitio dr a pntis nra a sensu
q sctaria It nobis pnt magisq nota psequet
ab illis nra sumendo n ab authorib. Minor
e Auctus 10 post tex 5. de p de An text 8
ubi dicit vte aut nra est aut posteriq est.

4ta ratio dubi.

4ta no vria It nobis cognitu Difficillima
eo q sensu nra longissime fugiat ut est scia
eiusdem pnti (Metaph. ex. q falsu e q
hic assentit ab eodem vria nobis ee notiora.

Confirmah: Si vria nobis ee notiora tu
quod essent magis vria ei magis nobis esset
pfecta consequenti conceptu Eius vria
est nobis notissima q e absurdum.

5ta ratio.

5ta no contra id q in textu 2do habet
eandem ee nota nobis & nra. Magis vria
It nobis pnt nota ut textu 4to de pto dr
sz ea It et notiora nra: q eandem sunt
nobis nota & nra probah Minor ea sunt
notiora nra a qly nra nra nra operari

ideo sui natura fit illi notiora: sed natura incipit opa-
 ri ab utriusque: primum enim subiecto inquit natura notior
 tante deinde sentiente Deum rationante
 ut eum in Deo de generatione animalium c. 3. con-
 firmat quia color notior nobis est quam species
 in se habiles quod in medio producuntur enim species
 ipsa non sentiantur videtur tamen color est et noti-
 or natura quam species in se habentur causa. NB

Hic nihil obstantibus pronunciata duo artia firma
 & inconcussa persistunt quibus et hinc tradentur
 disciplinae ordinem prescribit; quorum prior

*Hic no obstantibus dicitur
 quod duo pronuntia sunt
 vera:
 1. quod species in se habet
 notiora.*

ad ipsas res de quibus est sententia pertinet ut videtur
 scientificam disciplinam inquit ducat a prima
 specie rei qua de se sententia traditur: posterior ordo
 spectat ad ipsam cognoscendam rem ut videtur
 quod doctrina aliqua traditur per artifices magis
 inter se gradus progrediatur ad magis artes
 & clariores. Verum si quidquam verum de his

19.

20.

rebus sententiam pronuntiamus notandum est. Nota 10.

notiora natura & nobis tribus modis accipiuntur
 10. Natura nobis notiora sunt quam tamen a natura
 generante tum ab intellectu vero cognoscente primum
 intenduntur. 2do Natura & nobis priora seu

*Notandum tamen quod
 nobis tribus modis
 accipiuntur.*

10.

20.

notiora dant ea q̄ generationis ordine prius à
 natura efficiuntur atq̄ adeo à nobis et prius cog
 nitione percipiuntur quoddem se id q̄ de qua roe
 Et ee a natura seu agente natura, et et à nobis
 secundum illam roem cognosci seu cognoscibilita
 tem. 3tio Notiora natura dant q̄ natura, na
 gis cognoscibilem sunt perfectioraq̄ sunt non
 quodem uniuersim ac simpliciter s̄ in eadem se
 rie, maḡ utq̄ uirtus comparate uniuersali
 orum sub q̄bus continentur. Nobis uo e contra
 notiora dant ea q̄ cognitione distincta actuali
 adeoq̄ doctrinae & certiorib̄ ordinat quae postea
 hic Gemare proposuit illustriora existunt.

2do Notandum. Notandum uero tam uirtute quam scitae si factis
 tan uirtute quam scitae
 bifaria ab arte separari ab arte se accipit scitae simpliciter pro
 in diuidit q̄ sit scilicet subiecta de uirtute oppo
 sito modo s̄ eo q̄ operatione intellectus abstractis à
 scitariis ut species & genera comprehendat; hoc
 modo sumuntur uirtute & scitae se 2o 2o 2o.

Hoc uo loco accipit scitae pro speciebus specie
 bus q̄ dant scitaria inter omnia scientia
 sum eo q̄ illis terminentur scitae q̄ q̄ cum re
 deservant ad in diuidua: Et uirtute accipit

Quare species speculati
 uae sunt regulati
 uae = Potentia subiecti
 Quae uirtute sic accipiat

& generis quod in potentia & in se ipso continetur sub se speciebus,
 & respectu generis inferioris sub altero dicitur
 et scilicet respectu inferioris. 3° hic notanda sunt 3° hic Notanda.
 Diligentia ea quae dicitur in 1° art. 1° tradit omnibus. ubi dicitur esse
 ut totum in proposito negotio esse explicito voto &
 essentiali. Utinam explicitum cognoscitur per se cognoscitur ale explicitum
 tunc distincta & cognitione confusa. Distincta est ^{Tan voto qua essentiali} _{in se ipso cognoscitur}
 qua totum obiectum quae in eo continetur emulcatur in
 spectu cognoscitur v.g. cum totum sic intelligitur
 ut explicitum uniuersa eius essentialia predicata
 percipiatur. Confusa est qua totum in se ipso ^{in se ipso cognoscitur}
 continetur promissive tam ac promissim cognoscitur ap,
 presentibus. Denique cognitio distincta aut Nota.
 est qua totum actuale aut qua totum voto
 explicitum ^{at} distincte cognoscitur in prior disti-
 cta actualibus posterior distincta potentia
 libi a prioribus appellari consuevit. Similiter
 de confusa cognitionibus alia est qua totum actua-
 le alia qua totum potentiale apprehenditur. Qua-
 roe & haec cognitionibus generatim se differunt
 quomodoque ad se mutuo affecta sunt itaque ^{Vide Commentum:}
 positum cognitio distincta unico simpliciter conceptu

Haberi de nra simplices sub q ditione g fusam
actualem cadere lege apud Cominbi.

conclusio 1a. Hic ita notatis e prima Conclusio. Cognitioe cofu-
sa actuali totum e notig seu pzig notu sub par-
tibus tam nra qua nobis. Quod nobis totum fit
notig aperit pter textu q to na uidentis cen-
quapiam e longinquo pzig sensu sese offert to-
tum quam pter... Declarat de probah ga obic,
ita sensus fit actua q p se so conuenit
toti composito de g sequent sedm nram nra
totum e sedm nos notig. Quod aut fit ut
probah q fit ut notig
tig nra patet: ga id est notig nra q e pzig
intentum a nra s nra so intendit producere
totu qua pter q totum e pzig notu nra cog-
probah Minor q ditione g fusam. Minor gfirmah ex stite 2 de
phys. textu 78. de infra ubi ait: Sicut arti-
fex so cognoscat fine que intendit donu v.g.
de demide inquit media q in hunc ipsum fine
dirigit ita quoq fauit nra.

Conclusio 2da. Conclusio 2da Sumendo vote de ptiulare so
Quomo Singulare fit modo supra notato scilicet e pzig cognoscibile
notis nota que vote. non eodem gntu cogni-
tionis scilicet notis cognoscitioe scriptura vote

Intellectiva. Haec conclusio expresse e' Actus loco supra
 citato 1° post text 3° & probat: Quia cogni
 tio nra incipit a sensu & per se abstrahit ab
 sensu deinde intellectus per abstractionem cognoscit
 virtutes. Neq' n' hic plerib' e' disputandum quia
 intellectus per se cognoscit quam virtutes; aliter
 n' hoc est negotium.

Nota.

Conclusio 3^{ia} Cognoscere distincte speculando

Intellectus de virtute 2do modo ut videtur sit comparatio
 inter ipsa virtutes superiores & inferiores, cognoscere
 confusa potentia per se cognoscit virtutes quam
 minus virtutes. Est Avicenna 1° Metaph. c. 5. 5th;
 De Ente et Essentia pariter initio. Actus hoc
 loco & probat: Intellectus in cognitione virtutum probatur
 eo ordine procedit quo sensus in cognitione sin
 gularium: scilicet sensus procedit a cognitionibus
 virtutum per se & intellectus. Pro Minor quia pue
 ri parvuli incipientes cognoscere per se de rebus
 cognoscunt esse entia quaedam confusa deinde esse
 bonas & postea esse patrem aut matrem non
 cognoscendo distincte quod sit res Entis boni.
 2do probatur in actibus quod a potentia reducitur
 in actum certum processu ab inefficacibus

Conclusio 3^{ia}.
 Virtutes cognoscit confu
 sa per se cognoscit qua
 minus virtutes.

probatur 2do

ad perfectiora ut Embrio p[er]g[re]dit in vita p[er]a
tae qua animalis & homo p[er]g[re]dit e[st] infans po
tea adolefcentia tandem in h[um]an[um] p[er]fectu[m] eua
dit: q[ui] in uterq[ue] p[er] sp[irit]u[m] veru[m] a pot[entia]
reducit in actu[m] procedit ab imperfectiorib[us]
ad perfectiora: s[ed] virtutes cognitioes sunt
imperfectiores q[ui]a magis g[er]use attingu[n]t
rerum natur[am] q[ui] de: p[er] h[ab]it[us] 3tio obtin
adeguatu[m] uterq[ue] e[st] Est ut cor p[er] h[ab]it[us]
et sentia: q[ui] p[ri]mu[m] q[ui] g[er]use co[n]cipit uterq[ue]
e[st] Est. probat[ur] co[n]sequ[ent]ia q[ui]a unaquaq[ue] po
tentia p[er] omniu[m] opa circa suu[m] ob[jectu]m
forte adeguatu[m]. sic p[ri]mu[m] q[ui] in d[omi]n[is]e
lo p[er]cipit e[st] color, de p[er] colore videt ueste
muru[m] &c. sic p[ri]mu[m] q[ui] audit[ur] audit e[st] so
ng de p[er] sonu[m] audit campana[m] tuba[m] &c.
Conclusio ita Cognitioe co[n]fusa actuali p[er]g[re]
cognoscit sp[irit]u[m] specialissima qua[m] g[er]usa susp[en]s
ra: probat[ur] p[er] q[ui]a v[er]te cognoscit p[er] ite
etq[ue] abstractio[n]e i[n] p[er]tinet q[ui] q[ui] p[er]g[re] ab
p[er]tinet u[er]teq[ue] efficaciq[ue] p[er]g[re] et cognoscit
p[er]g[re] ab p[er]tinet efficaciq[ue] mouet e[st] sp[irit]u[m]

probat 3tio.

Conclusio ita.

probat

infima g. Probatur Minor quia spes infima sensibilibus
est minor. Et do quia Metaphys. ordine Doctri-
nae ultima est g. obiectum ipsum quod est sub omnium
communis nisi posterius accipitur ab intellectu quam
aliud sciatum magis est magis verum.

Conclusio 5ta. Cognitione actuali distincta
magis verum notiora nobis sunt quam magis verum
poterit quod coram est omnium potentiarum. Sic probatur haec
conclusio. Actualis cognitio distincta speciei
poterit ex actuali distincta cognitione potest
et finitio est non potest actuali cognitione disti-
cta cognosci v.g. homo nisi prius distincte
cognoscatur animal nec animal nisi prius in-
venit corpus &c. Confirmatur quia totum disti-
cte non cognoscitur nisi partibus distincte cognitis.

Conclusio 6ta. Cognitione distincta potest
aliis magis verum prius cognoscitur quam ma-
gis verum. Et item coram potentiarum potest
quia illa prius in nobis cognoscenda sunt
quorum cognitio ad alia cognoscenda requiritur
non viceversa. Atque ita sese habent quo ad disti-
ctam cognitionem potentialem magis verum esse
ita magis verum g. de Probatur Minor quod d.

Obiectio.

Propter id ad omni partem notitia explicita
ac distincta cognosci non potest. Dicitur enim hominem
& similitudinem interiecta sunt in finita genera. Quod si
hæc omnia cognoscenda sunt totum nullum intelligere
arg. profecto per eas intelligere. An probatur quia
sunt deus inter hominem & leonem coexistit infi-
nitatis species quas producere potest si nollit
ita supra hominem & infra similitudinem cognos-
cit in finita genera intermedia cum utrobique par-
ticulari ratio. Respondetur negantibus.

Solutio.

An ad intelligendum negatur paritas ratio-
nis ex priori sequatur in ratione in finita esse
ratio infra posteriori minime ut recte do-
cent comitibus q. 2. art. 4.

Respondetur ad propositam
interpositam.

Quod quicumque est ut ad arguta ratio posita responde-
ant. Ad pro negatur. An. An probatur de
principia rei esse quidem ignotiora nobis quam
ea que ex ipsis consistunt tota seu composita cog-
nitione generalis; cognitio uero distincta mini-
me. Neque uero ut affertur ut experientia docet
aliquid quam totum notum esse nobis cognitione
generalis qua non minus est secundum naturam dici potest
notum

notis ut in pa conclusionē dicitur est; Neg. hit
 re pugnat p naturalit. Alter alterū in quo solū
 dabit q cognoscendi ordine ducantur initium
 à inferioribz & magis vrbibz q̄ sit notiora nobz.
 Ad 2dū negat Minor sū probat, pceding Respondet ad 2m
 cūq; un à primis elementis ac principijs mi,
 tunc sumat esse q̄ a nra mde incipit opari;
 Et q̄a subsumit ordinem cognitionibz ḡtiori
 um eē ordinē ac modo opationibz distinguen
 dum est: Ordo cognitionibz ḡfusa ḡtioris NB.
 ē ordinē compositionibz ut opationibz concedo;
 pig. n. artifex ḡfusa cognoscit domū cuiq;
 idēam mente formatā, ut quā tū ulti
 mo recipra efficiunt: Sed ordo cognitionibz disti,
 At ē contrarij ordinē compositionibz sū opā
 tionibz nego: pig. n. Distincte ē ut loquitur
 intuitivē cognoscit artifex lapides h̄gualē:
 in aedificatione adhibita quā totaz fabri
 cam integre cōstruetur. Et hoc modo in
 naturibz et cognitione distincta principia
 Et sūm naturā pig cognita quā q̄ ex illis
 ḡfusa compositum. Ad alterum membrū Respondet ad alte
 negat sequela. Ad probat, et esto pro
 gentores

Respondet ad alte
suum membrum.

progenitores Socratis in illa serie pariter
ipſi antecedente ſunt caſa p̄ ſe n̄ t̄ ſt
p̄ ſe & eſſentialit̄ ſubordinate ſz p̄ auct̄
tm̄; q̄d̄em independent̄ oīo ac actuali
eorum gurgu q̄ tunc minime optabat ſo.
crates à ſuo p̄ ente ē progenit̄ p̄ ſe ac
ſi ipſi nunquam p̄ceſſiſſent. Ad p̄fecta, n̄
rei cognitionem nō requir̄ notitia cauſarū
p̄ auct̄ ſubordinate tantum licet aliq̄ ſint cau-
ſa p̄ ſe. Ad id q̄ d̄ n̄a p̄na adingetur
diviny in com̄. q̄ſt. 1. art. 3 ad ſep̄imū ut
q̄ p̄fecta & cōp̄lexiva cognitioe n̄ati n̄a
p̄ima cognoſcat ſabō et p̄cip̄e oer formab
q̄ hoc mundi ſtatū miribz agentibz naturali-
um in eā induci p̄nt quab numero certo et
definito ḡtineri cōr̄ ē p̄cto inq̄ ſentia ab
Ate in 2do Metaph. c. 2. & à Platone quoq̄
in p̄ſileba tradita. Quomō n̄ cōcedi p̄nt
rem aliquā creatam cōp̄tendi & cognoſ-
cendo penit̄ exhauiſi nō p̄ae ibidem velle
Socr̄ docent p̄cti citati.

Quae notitia auct̄
ad p̄fecta rei cognitio
nem requirit̄.

Quae cognitio naturalis
primae.

Sunt sint et notiora nra nec e' quozs.
Unde concedi pot' totu' argum' illud q'm nihil
n. absurdum e' concedere modo aliquo eadem ee
scdm nra, & nobis notiora ut ut ex pma
conclusioe supra posita manifestum e'. Nihil
omnino alijs modis & rationibz no' st eadem
nobis & nra notiora Ex q'bz dictu' statim
verificat. Prmo veru' hoc e' in causis ocul
tissimis & a sensu nro remotissimis qualiter
st substantia a nra separata q' in Spiritua
les adeoq' scdm se valde pfecta nobisq'
sint nobis ta' q' p sensum cognoscimus mag
sunt nota. Deinde si notiora nobis & nra
sumat' q'tio no' supra explicato dictum
Actis universim absolutiq' in omni nra sub
iecta veru' h' ut q'fideranti patebit. q'tio
Quod in Logica nobis usum e' hic quoq'
respondens a' inprobabilit' statem in 10 post.
log de vitibz in causando; hic vero in p'prio
p'prietat' log de vitibz in pdicando q'd quate
nus hnt locu' totiq'.

Obiectio.

Obijcies si nra st notiores nra & non nobis

cur Aster in p[ro]p[ri]is à causis ad effecta à
principijs & ad ea q[ue] ex his g[er]unt à p[ro]p[ri]is
ad totu[m] p[ro]cedit cum ipse dicat ex p[ro]p[ri]e p[ro]
gredientum ee ex his q[ue] nobis notiora ad ea
q[ue] sunt notiora n[ost]ra. Respondeo 1o. Aster Respondeo 1o.
servare id q[ue] servandum ee dixit: At effe
ctib[us] n[ost]ris & signib[us] nobis notiorib[us] ostendit id q[ue]
notu[m] e[st] ignotib[us] notis n[ost]ris n[ost]ra n[ost]ra dari
prima reru[m] naturu[m] principia: Et sic hec
à causis incipiat q[ue] sunt notiores n[ost]ra illas
ip[s]as t[ame]n causas p[er] media notiora nobis in
vestigat. Respondeo 2do. Hoc ip[s]o q[ue] à com, Respondeo 2do.
numb[us] reru[m] naturu[m] principijs & passionib[us]
tanq[ue]m n[ost]ra notiorib[us] incipit illum et incipit
à notiorib[us] nobis cognitione n[ost]ra c[on]fusa. p[ro]p[ri]e & p[ro]
p[ri]e agere et principijs & passionib[us] communib[us]
reru[m] naturu[m] e[st] agere et corp[or]e n[ost]ri in
co[n]s[ist]it à quo tanq[ue]m nobis notiori c[on]fusa cogniti
one procedit ad corp[or]e n[ost]ri in specie d[et]er
minatum.

Caput 2. 3. & 4. tum.